

УДК 821.161.2.09

Тетяна Гуменюк

ПОКЛИК ДО ПРАЦІ ТЯЖКОЇ Й ЧАСТО НЕВДЯЧНОЇ: замітки на берегах нової книги М. Тимошика «Материн заповіт у рушнику 1933-го»¹

DOI: 10.58407/litopis.240418

© Т. Гуменюк, 2024. СС BY 4.0

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7740-0203>

На завершення тривожного 2022 року мала таки рідкісну насолоду поринути в світ незвичної книжкової новинки – із назвою, що, напевне, кожного зачепить за живе, яка не може не розтрити душу низкою асоціативних послів. І то такими, що йдуть із глибини серця: «Материн заповіт у рушнику 1933-го» Миколи Тимошика.

Цю книгу відношу до особливого жанру науково-популярної літератури, де головним героєм є сам автор. Представляти його особливо не треба, бо добре відомий і в Україні, і за кордоном. Зазначу лише новіше, за свіжими даними з цієї книги, що переконливо характеризує одну з визначальних рис Тимошикового характеру – результативну працездатність та працелюбність в обраній раз і назавжди його улюбленій професії журналіста-практика й журналіста-викладача: автор 26 одноосібно написаних книг, понад півтори тисячі (!) журналістських і наукових публікацій, упорядник і видавець майже сотні книг зі своїми передмовами та науковими примітками.

Випадково чи ні, але ця книга стала 25-ю в творчій біографії письменника й вченого. Він присвятив їй, як зазначено на авантитулі, «світлій пам'яті героїв моїх книжок і статей, високий житейський чин яких гартував дух і формував характер».

Така посвята теж знакова, бо книга готувалася до

друку з нагоди 65-річчя автора.

Цей так мальовничо, поетично і вагомо-мислительно оформлений саможиттєпис є провідником в унікальний світ видатного вченого, журналіста, письменника, редактора, видавця, педагога, різнобічна діяльність якого багато в чому визначає розвиток національної гуманітаристики в цілому. Тут хочу зауважити, що Микола Степанович вписує власну оповідь у широкий суспільно-історичний і глобально-культурний контекст, відходячи від будь-якого стереотипного уявлення про історію становлення нашої держави.

Аж ніяк не стаючи в позу морального цензора, описуючи й аналізуючи «цехове» письменницько-журналістське життя в дуже складні періоди історії країни, сам автор постає, за влучним визначенням Галини Дацюк, яка написала передне слово «Правда про вигоду не дбає», взірцем «пряmostояння» в житті та професії: «Микола Тимошик вимірює ці критерії пряmostояння трьома П: порядністю, патріотизмом і професійністю».

¹ Тимошик М. Материн заповіт у рушнику 1933-го. Автобіографічна канва життя. Біобібліографічний показник із нагоди 60-річчя. Київ: Наша культура і наука, 2022. 592 с.

Нова книга професора Тимошика відноситься до тих унікальних наукових праць останнього часу, що являє собою поєднання характерних, можна сказати, провідних тенденцій світової науки: з одного боку – це все більш настійливе прагнення до виявлення «людського фактору», що є надзвичайно актуальним для сучасної антропологічно орієнтованої гуманітаристики, а з іншого – біографіка особистості постає як культурно-історична проблема й передбачає в якості предмету історію індивідуальності в поєднанні всіх тих ознак, із якими вона є даною в контексті певного періоду культури.

Автобіографічна канва життя Миколи Степановича всепроникливо переплетена з його громадською, науковою, педагогічною діяльністю, з його творчістю, і всі його життєві враження, переживання, радощі й печалі так чи інакше втілюються в його Слово та перетворюються на глибокодумні есе, наукові статті та книги.

Хочу підкреслити актуальність і значущість книжкової новинки, обсяг якої – без двох сторінок 600. У сучасній гуманітаристиці відбувається нечуваний (небувалий, надзвичайний раніше) «бум» біографічної літератури: енциклопедії, словники, автобіографії, життєписи, мемуари, переписка користуються величезним читацьким попитом. Виникли біографічні та генеалогічні центри, біографічні альманахи, літературні серії. Зростання інтересу до біографічного методу визначає необхідність обґрунтування інформаційного потенціалу, історичної, наукової, соціальної і культурологічної значущості цієї літератури. Від інструментального використання біографічного методу та біографічного матеріалу сьогодні здійснюється перехід до вивчення біографічного як соціального й культурного феномену. Так, біографія постає як: 1) культурний взірець; 2) засіб культурної інтеграції; 3) культурний горизонт діяльності особистості; 4) реконструкція «слідів особистості в історії культури».

Маючи дуже добрий досвід як письменника, так і науковця, а до того ж і лектора журналістики, організатора видавничої справи, автор веде розмову за кількома сюжетними лініями.

Структура та зміст книги нагадує тричастинну симфонію саме у давньогрецькому сенсі слова – «співзвуччя, злагоджене звучання, злагодженість». Тут біографія-життєпис поступово розгортається в біографію-життерозуміння як реалізацію «справжнього материного заповіту»: болісне до глибини душі прагнення передавати правду своїм дітям і внукам (с. 151). Безперечно, ця умовна тричастинність є внутрішньо виправданою.

Фактично йдеться про глибинну за змістом і взірцеву для наслідування формулу власного життя М. Тимошика. Її він остаточно означив для себе після того, як знайшов по смерті матері в її родинній скрині історію материних пошуків правди про свого батька, який за незгоду написати заяву до колгоспу того зловісного 1932 р. був знищений комуністсько-більшовицькою системою – в числі сотень і тисяч таких самих невпокорених українців був арештований, засланий у сибірські табори ГУЛАГу, де й загинув. Суть цього заповіту в передслові від автора викладена так: «... бути готовим до праці чесної, але тяжкої й часто невдячної; хай там що стоять за правду; не принижуватися перед зверхнім хамом; за будь-яких обставин життя не втрачати власної гідності; завжди пам'ятати, хто ти і звідки вийшов; нічим не огудити й не зганьбити коріння свого роду, його мову й звичаї та рідну Данину».

Насамперед, дуже швидко читач починає відчувати струми, що об'єднують важливі етапи в становленні особистості, спомини автора, опис власного життя, авторське «декодування» культурних смислів, подій, ситуацій, висловів (розділи: «Моє життя», «Коріння роду», «Данина – моя любов і печаль»).

Друга сюжетна лінія – сповнена особливою драматичною напруги. Це роздуми про власну творчість, про призначеність власної діяльності, а також вербальні портрети низки знакових постатей української історії, написані з тієї любов'ю, в якій розкриваються глибини їхнього таланту. Не сумніваюсь, що читач буде вдячний авторові за всебічне осмислення спадку цих обанців тяжкої та водночас щасливої долі справжніх патріотів, геніїв українського народу (розділи: «П'ять інтерв'ю про головне», «Мої книги»).

Є ще одна сюжетна лінія, яка ніби пронизує всі інші. Вона глибоко віддзеркалює постать самого оповідача у сприйнятті колег, сучасників. Ці розділи додають ширості, психологічної переконливості, надзвичайної людської об'ємності всій картині життя істинного вченого, мислителя, письменника, патріота (розділ: «Чин ученого, журналіста, особистості. Із думок колег»).

Завершується книга повним бібліографічним покажчиком наукових, журналістських, художньо-публіцистичних праць, написаних автором упродовж багатьох років і опублікованих у різних виданнях України й закордоння. А тих праць за роки життя в журналістиці, науці та книговидавничій нагромадилася не одна копа. За назвами – понад півтори тисячі. Той масив різножанрових і різнотематичних текстів стало спонукав журналіста й ученого збирати все до купи та систематизувувати. Звісно ж, у сув'язі зі «слідами» побутування

одноосібно написаних книг та статей поза самим автором: оприлюдненими фаховими рецензіями, відгуками знайомих і незнайомих читачів.

Надзвичайно вдало обрано мотто книги. Це міркування відомого німецького філософа Ф. Шпільгагена про поклик і чин особистості: «У мені живе любов до свободи і непохитна рішучість не дати себе нікому поневолити; ніколи не схилити своєї голови, коли проти цього протестує моя совість; жити так, як сам життя я розумію, і йти тим шляхом, що я його собі обрав. Яким би він трудним не був, не даючи нікому ніяким підлецуванням, ніякими погрозами звести себе із цього шляху». По-моєму, така думка надзвичайно суголосна сутності життя автора цієї книги.

Творчість безупинна й людський, національний і науковий «дух неспокою», що ним живе Микола Степанович Тимошик, є надійною запорукою наступного і вельми очікуваного новоявлення правдивого Слова нашого видатного сучасника.

Цитування за ДСТУ 8302:2015

Гуменюк, Т. Рецензія : Поклик до праці тяжкої й часто невдячної: замітки на берегах нової книги М. Тимошика «Материн заповіт у рушнику 1933-го». *Сіверянський літопис*. 2024. № 4. С. 179–181. DOI: 10.58407/litopis.240418.

Цитування за стандартом APA

Humeniuk, T. (2024). Retsenziia : Poklyk do pratsi tiazhkoi y chasto nevdiachnoi: zamitky na berehakh novoi knyhy M. Tymoshyka «Materyn zapovit u rushnyku 1933-ho» [Review : A call to work that is hard and often ungrateful: notes on the shores of M. Tymoshyk's new book "A mother's will in a towel from 1933"]. *Siverianskyi litopys – Siverian chronicle*, 4, P. 179–181. DOI: 10.58407/litopis.240418.

